

Bódi-Schubert Anikó – Ritzlné Kazimir Ildikó – Végső Tamás

Sok kicsi sokra megy – minden forintérmét aktívan használnak

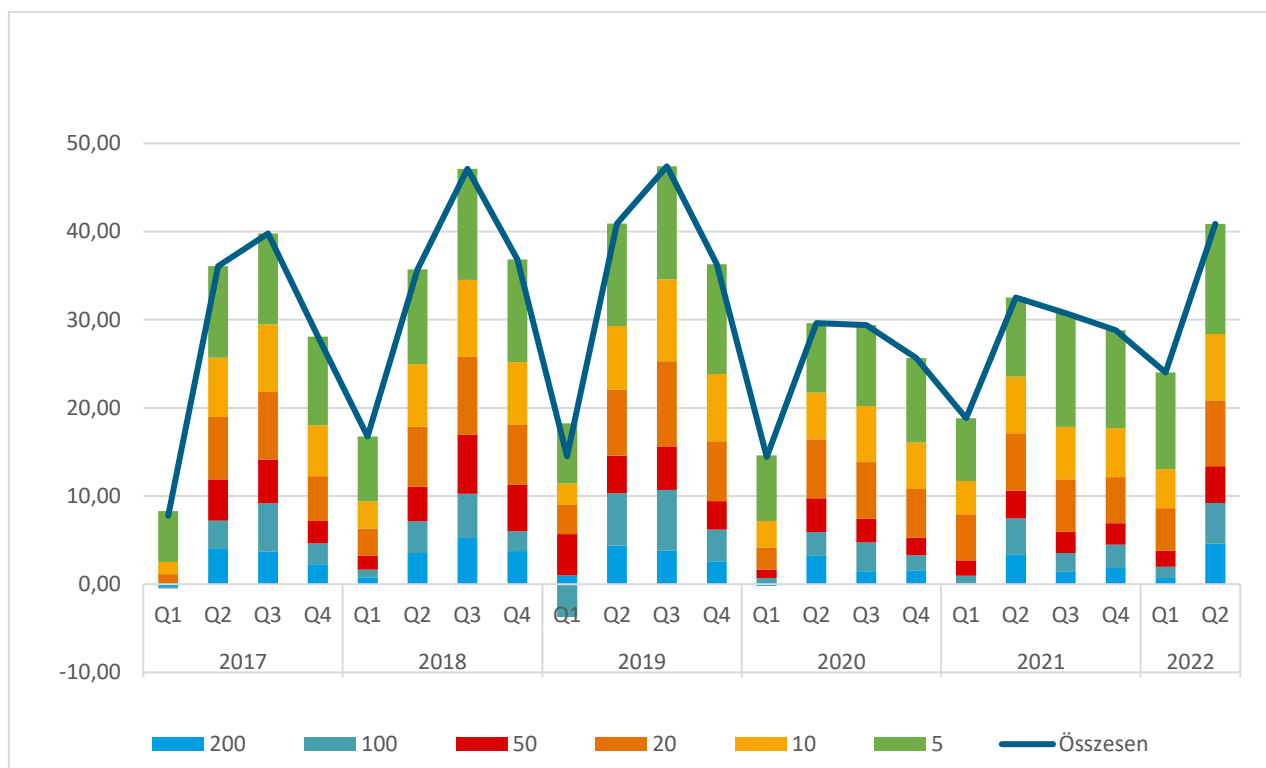
Érmeforgalmi helyzetkép

Az elmúlt években [több jegybanki tanulmány](#) is elemezte a vállalati és lakossági fizetési szokásokat, a Covid-19 járvány azokra gyakorolt hatását, valamint a forgalomban levő készpénzállomány alakulását. A készpénzforgalom vizsgálatakor azonban a legtöbb esetben a lakosság és a vállalatok által felvett, valamint a hitelintézetekbe, majd onnan a jegybankba befizetett bankjegyekre fókuszálunk, s csak ritkán ejtünk szót az érmékről. Pedig a köznyelvben aprópénznek nevezett címletek is fontos szereplői a készpénzforgalomnak. Kezelve ezt a „hiányosságot”, a következőkben áttekintjük a hazai érmeforgalom elmúlt 5 évének legfontosabb jellemzőit.

1. MENNYI FORINTÉRME VAN FORGALOMBAN?

A legfrissebb, **2022. július 31-i adatok szerint összesen mintegy 2,3 milliárd darab érme van jelenleg forgalomban hazánkban, amelyek összesített értéke 88,5 milliárd forint.** 2015-től az érmék mennyisége – a bankjegyekhez hasonlóan – évente átlagosan 7 %-kal nőtt a forgalomban, egészen 2020 márciusig, a Covid-19 világjárvány megjelenéséig. A koronavírus-járvány terjedésének akadályozása érdekében bevezetett korlátozások az érmeforgalmat erőteljesen lefékeztek, így az állomány bővülési üteme 2020-2021 folyamán lelassult, s csak 2022-ben tért vissza újra a korábbi növekedési pályára. Az 1. ábrán jól megfigyelhető az érmeforgalom említett mintázata, a Covid-járvány miatti korlátozások következtében az érme keresletben a nyári és karácsony előtti időszakra jellemző szezonális csúcs szinte teljesen eltűnt, s csak 2022-ben tapasztalható a visszatérése.

1.ábra: Forgalomban lévő érmecímletek mennyiségének változása az előző negyedévhez képest (millió darab)

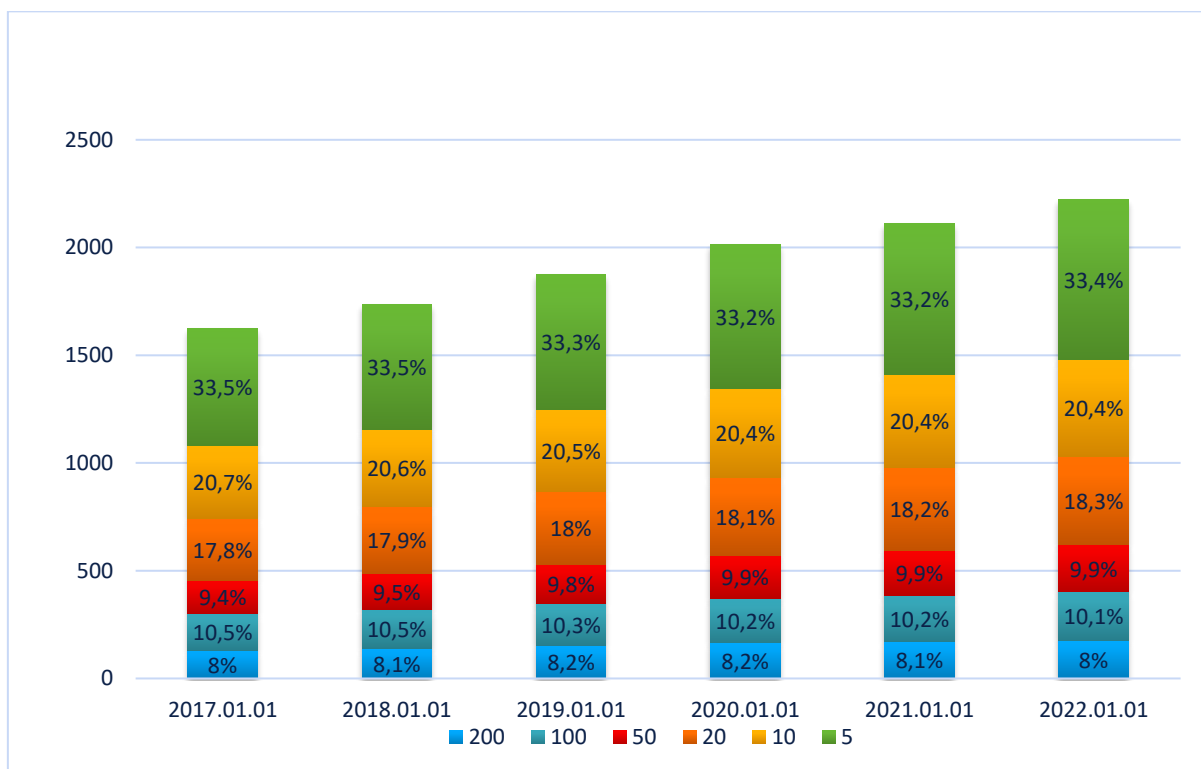

A forint érmék címletszerkezetét megvizsgálva elmondhatjuk, hogy **5 forintosból van a legtöbb a hazai készpénzállományban**, 2022. július végén összesen 769 millió darab, ami szinte pontosan az állomány egyharmadát teszi ki. **Második legnépszerűbb címletünk a 10 forintos**, amelyből 467 millió darab cirkulál szerte az országban, ezeket **szorosan követik a 20 forintosok**, amelyekből 423 millió darab található a forgalomban, majd ezután következnek „fordított sorrendben” a 100 és az 50 forintosok 232, illetve 227 millió darabot elérve. A legkisebb arányban a 200 forintosok részesednek az érmeforgalomból, a 184,5 millió darab kétszázás az érmeállomány 8%-át éri el.

Ez a forgalomban található címletösszetétel összhangban van a nemzetközi tapasztalatokkal is, hiszen a hozzánk hasonló nemzeti valuta, a cseh korona esetén a legkisebb címletértéket jelentő 1 koronásból összesen 657 millió darab volt forgalomban 2021. év végén, ami az ottani állomány 30%-át éri el, míg a legnagyobb névértékű 50 koronásból összesen 165 millió darab került kibocsátásra, ami a forgalomban levő érmék 7,5%-át jelenti. Dániában szintén 2021. év végén a legkisebb fogalomban levő két címlet – az 50 öre és az 1 korona – összesen a

forgalomban levő címletállomány 52%-át tette ki, s együttes darabszámuk 767 millió volt, míg a legnagyobb érmecímletként a 20 koronás a forgalomban levő állomány 8%-át adta. De az euroövezetben például a legkisebb névértéket képviselő 1 és 2 centesek összesen 48%-át teszik ki a forgalomban levő 143,2 milliárd darab érmeinek, a 2 eurósok pedig mindössze az érmeállomány 5%-át érték el 2022. első félévének végén.

2. ábra: A forgalomban lévő forintérmék volumene (millió darab) és címletenkénti megoszlása (%) 2017-2022

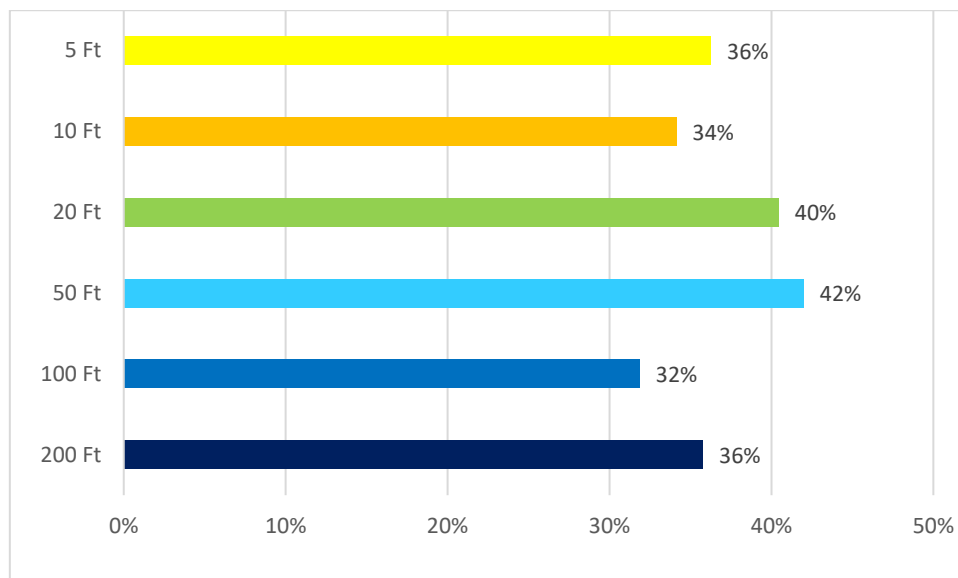

A 2. ábra segítségével alaposabban megvizsgálva, valamint a nemzetközi példákkal összevetve a forintérmék címletösszetételét megállapíthatjuk, hogy a **hazai érmeforgalom szerkezetét egyértelműen stabilnak és kiegyensúlyozottnak tekinthetjük. Az egyes érmecímletek forgalomban való részesedése szinte alig változott az elmúlt 5 évben, ami azok egyenletes, kiszámítható felhasználására és forgalmi szerepére utal.** Nem látszódnak olyan hatások, amelyek alapján az egyes címletek marginalizálódó forgalmi helyzetére következtethetnénk.

Elemézve az elmúlt 5 év érmeforgalmi változásait azt láthatjuk (lásd 3. ábra), hogy 2017 első félévének végéhez képest 2022. ugyanezen időszakával összehasonlítva **legnagyobb mértékben az 50 forintos érmék aránya növekedett, jelenleg 42%-kal**

több ilyen címletű érme van forgalomban, mint öt évvel ezelőtt. Ezt követik a 20 forintosok 40%-kal, majd a címletskála két végén levő 5 és 200 forintosok egyaránt 36-36 %-kal. A legcsekélyebb mértékű bővülést a 100 forintosok esetén figyelhettük meg, ám még ebben az esetben is közel harmadával növekedett a százasok darabszáma a készpénzforgalomban. Jól látható tehát, hogy **az elmúlt öt évben – a készpénzciklus általános tendenciáival összhangban – az érmeállomány valamennyi címletét intenzív bővülés jellemezte, amely különösen a Covid-19 járvány megjelenése előtti időszakban volt dinamikus, majd 2022. februárjától újra növekedésnek indult.**

3. ábra: Az egyes érmecímletek forgalomban levő állományának változása 2017.06.30. - 2022. 06.30.

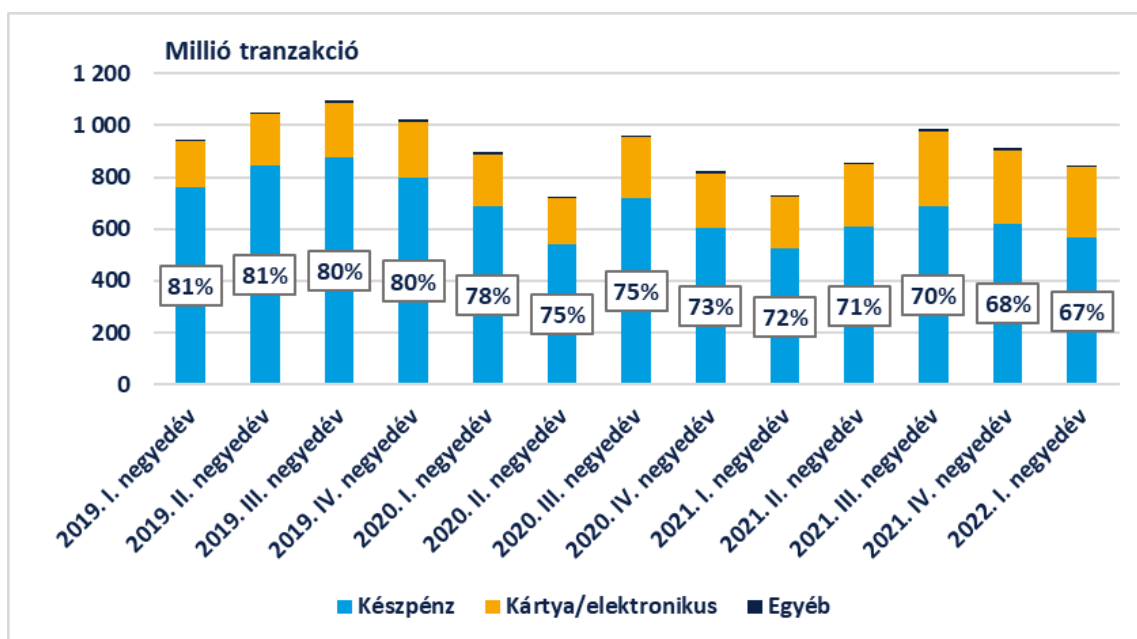
Hogyan hatott a Covid-19 járvány a hazai készpénzforgalomra? – KERETES ÍRÁS

A koronavírus-járvány kitörése következtében, 2020 márciusától kezdődően a magyar gazdaságban lebonyolított kiskereskedelmi tranzakciók drasztikusan visszaestek, mely az online, valamint érintésmentes fizetések térnyerése miatt kiemelten hangsúlyosan érintette a készpénzhasználatot¹. A mélypontnak tekinthető 2020. II. negyedévi időszakban a készpénzzel kiegyenlített tranzakciók volumene több, mint harmadával csökkent, míg a kártyával végzett vásárlásoknál a visszaesés csupán 10 százalékot ért el. Ez a visszaesés különösen erősen érintette az

¹ Részletesen lásd: Deák Vivien - Nemeckó István - Végső Tamás - Bódi-Schubert Anikó: A koronavírus-járvány hatása a magyarországi pénzforgalomra 2020-ban, URL: <https://www.mnb.hu/letoltes/a-koronavirus-jarvany-hatasa-a-magyarorszagi-penzforgalomra-2020-ban.pdf>

érmehasználatot, hiszen főként a kis értékű, 5000 forint alatti tranzakciók darabszáma csökkent drámaian, ahol egyértelműen gyakoribb az érmével való fizetés (ezen vásárlások száma közel harmadával esett vissza 2020. folyamán az előző évhez képest).

4. ábra: Készpénzes tranzakciók darabszámának és kiskereskedelmi forgalmon belül számolt részarányának alakulása az online pénztárgép adatokban

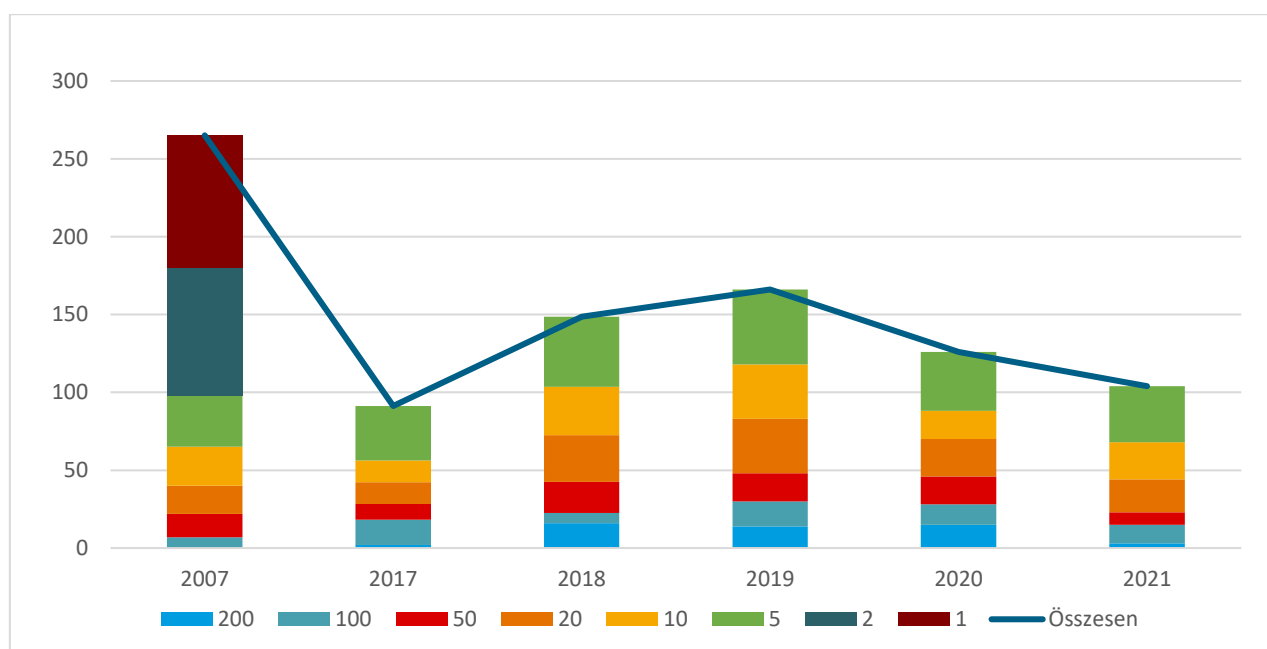

Fontos hangsúlyozni, hogy – bár az egyes fizetési módok használati arányát tekintve folyamatos, töretlen eltolódás figyelhető meg a kártyahasználat irányába (lásd 4. ábra) – 2021 áprilisától kezdve éves alapon már a kiskereskedelmi készpénzes tranzakciók darabszáma, valamint összesített értéke is növekedést mutat, részben korrigálva a korábbi, ugrásszerű visszaesést. A készpénzes vásárlások darabszáma ugyan jelenleg is számottevően, mintegy 25 százalékkal elmarad a járványhelyzetet megelőző adatoktól, a készpénzkereslet szempontjából relevánsabbnak tekinthető összesített tranzakciós értéket tekintve azonban a különbség 2022 tavaszára lényegében eltűnt, azaz a kiskereskedelmi szektorban zajló készpénzes vásárlások összértéke visszatért a járvány előtti, 2019-es szintekre, mely alapján elmondható, hogy a készpénzzel történő fizetés jelenleg is fontos szerepet játszik a magyar gazdaságban. A folyamatok helyes értelmezése érdekében mindemellett fontos kiemelni, hogy a kártyás tranzakciók értékét tekintve ugyanezen időszak alatt kiugró mértékű, nagyságrendileg 80-90%-os bővülés volt megfigyelhető.

2. MIÉRT ÉS MENNYI ÉRMÉT GYÁRTAT A JEGYBANK?

A papír anyagú bankjegyekkel ellentétben a fémből készült érmék kiválóan ellenállnak a forgalmi hatásoknak, így az elhasználódás miatti selejtezésükre és utánpótlásukra minimális mértékben van szükség. Az **érmék gyártása** ennek ellenére **folyamatos tevékenység, hiszen a jegybanknak gondoskodni kell a gazdaság szereplőinek növekvő készpénzigényéről, emellett az érmékre jellemző a kicsapódás” jelensége** is (pl. perselyekben gyűjtik, turisták magukkal viszik, szökőkútba dobják), amely miatt a kibocsátott érmék egy része tartósan vagy időszakosan nem vesz részt a forgalomban, így ezt a mennyiséget szintén pótolni szükséges.

5.ábra: Az egyes forint érmecímletekből gyártott mennyiség (millió darab)

Amint azt a 5. ábrán megfigyelhetjük **2017-2019 között hazánkban is folyamatosan nőtt a jegybank által gyártott és a készpénzciklus szereplőinek rendelkezésére bocsátott érmemennyiség, majd ahogy a Covid-járvány hatására az érme kereslet megtorpant, a gyártási szükséglet is közel harmadával visszaesett.** Az évente leggyártott érmemennyiségben az egyes címletek összetétele folyamatosan változó.

Ha összevetjük jelenlegi adatainkat a 2007-es értékekkel, amikor még az 1 és 2 forintosok is forgalomban voltak egyértelműen láthatjuk, hogy – a kiáramlási adatokkal szinkronban – **az érmegyártásban sem tapasztalható az a tendencia, hogy a címlétszerkezet aránytalanul eltolódott volna, s bizonyos címletek nagy mennyiségű utánpótlására lenne szükség az erőteljes kicsapódásuk miatt.**

KÖVETKEZTETÉS

Összefoglalva a legfontosabb következtetéseket megállapíthatjuk, hogy a hazai érmeforgalmat 2017-től dinamikus bővülés jellemezte, amelyet a Covid-19 világjárvány 2020 márciusától mintegy két évre erősen lelassított, azonban az idei évben már újra az élénkülés jelei tapasztalhatók. **Az érmeforgalom címlétszerkezete hosszú ideje stabil és kiegyensúlyozott, s a hasonló európai nemzeti valutákkal azonos mintázatot mutat,** a készpénzforgalmi folyamatokban nem figyelhetők meg olyan jelenségek, amelyek egy-egy címlet marginalizálódására utalnának. **Ezt támasztja alá az érmék pótlási szükséglete is,** amelynek sem mértékében, sem összetételében nem azonosíthatók az egykori 1 és 2 forintos érmékhez hasonló extremitások. **Mind a nemzetközi példákkal való összevetésből, mind a hazai forgalmi adatok elemzéséből az a következtetés vonható le, hogy valamennyi címlet megfelelően tölti be forgalmi szerepét, jelenleg nincs szükség az érmék címletstruktúráját érintő, kibocsátói beavatkozásra.**

„Szerkesztett formában megjelent a Portfolio.hu oldalon 2022. augusztus 26-án.”